ΕΤΟΣ Α'. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1911 ΑΡΙΘ. 36

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗι ΔΕΚΑΤΗι ΤΕΤΑΡΤΗι

ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

(ΚΒ'. 2—14)

Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποί, κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη· καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδούς, συνήγαγον πάντας, ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἑταῖρε, πῶς

εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἐφιμώθη. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις. Δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτόν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Δύο πολὺ σπουδαίους καὶ πολὺ δεδικαιολογημένους λόγους εἶχεν ὁ βασιλεὺς τῆς παραβολῆς τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου νὰ ὀργισθῇ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν αὐστηρὰν μὲν ἀλλὰ δικαίαν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλε. Ὁ πρῶτος ἦτο ἡ παρακοή, ἡ περιφρόνησις πρὸς τὴν πρόσκλησίν του τῶν προσκεκλημένων, περιφρόνησις, προερχομένη μάλιστα ἀπὸ αἰτίας, τὰς ὁποίας προέβαλον, τὰς γεωργικὰς καὶ ἐμπορικάς των ἀσχολίας. Ὁ δεύτερος ἦτο ἡ ἀδιαφορία, ἡ καταφρόνησις τοῦ ὑπακούσαντος μὲν εἰς τὴν πρόσκλησιν καὶ προσελθόντος εἰς τοὺς γάμους, ἀλλὰ μὴ ἐμφανισθέντος εὐπροσώπως, μὴ ἐνδεδυμένου «ἔνδυμα γάμου». Καὶ διὰ νὰ κατανοηθῇ τοῦτο καλῶς, ὅτι δικαίως ὠργίσθη, ἂς λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰ περιστατικά. Ὁ προσκαλῶν ἦτο βασιλεύς, οἱ προσκεκλημένοι ἰδιῶται. Ἀπεδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀνάλογος ἑτοιμασία φαγητῶν καὶ ποτῶν ἔγινε. Τὴν ὥραν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν εἰδοποιήθησαν ὅτι τὰ τραπέζια, τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ ἦσαν ἕτοιμα καὶ τοὺς ἐπερίμεναν, ἠρνήθησαν νὰ ὑπάγουν. Χαμένα λοιπὸν τὰ γενόμενα ἔξοδα, χαμέναι αἱ προετοιμασίαι. Καὶ ποίας ἀφορμὰς εὑρῆκαν: Ἄλλος τὰς γεωργικάς του ἐργασίας, ἄλλος τὰς ἐμπορικάς του ἀσχολίας καὶ ἄλλος ἄλλα ταπεινὰ καὶ ἀνάξια λόγου αἴτια, ἐκ τῶν ὁποίων πολὺ δικαίως ὁ βασιλεὺς συνήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἤθελαν νὰ τὸν περιφρονήσουν. Ὀργίζεται λοιπὸν διὰ τοῦτο καὶ τιμωρεῖ μὲν αὐτοὺς πολὺ δικαίως, ἀλλὰ συγχρόνως προσκαλεῖ ἄλλους, ὅσοι ἔτυχαν, οἱ ὁποῖοι ὑπήκουσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν. Μεταξὺ ὅμως τῶν πολλῶν αὐτῶν ἦτο καὶ εἷς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐσκέφθη ποῖος ἦτο καὶ ποῦ ἐπήγαινε, καὶ ἐφόρει φορέματα ἀκάθαρτα καὶ ἀκατάλληλα διὰ βασιλικὸν γάμον. Εἰς τὸν ἀκάθαρτον δὲ αὐτόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐσεβάσθη τὸν βασιλέα διὰ νὰ φορέσῃ καθαρὸν φόρεμα, ἔγινεν ἡ παρατήρησις πῶς ἐπῆγε χωρὶς ἔνδυμα γάμου. Ὀργίζεται λοιπὸν καὶ κατὰ τούτου ὁ βασιλεὺς καὶ διατάσσει τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν του διὰ τὴν ἀσέβειάν του. Αὐτά, ἀδελφοί, εἶνε τὰ περιστατικά, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι τὸ δίκαιον ὅλον ἦτο ὑπὲρ τοῦ βασιλέως.

Ἀλλὰ ποῖον σημαίνει ὁ βασιλεὺς τῆς παραβολῆς ἆρά γε; Τί σημαίνει ὁ γάμος; Ποῖοι ἦσαν οἱ προσκεκλημένοι καὶ ποῖος ὁ τολμήσας νὰ εἰσέλθῃ χωρὶς ἔνδυμα γάμου; Βασιλεύς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶνε ὁ βασιλεὺς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ ἅγιος Θεός. Γάμος δὲ τοῦ υἱοῦ του εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Μονογενής του Υἱὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἦλθε νὰ ἱδρύσῃ εἰς τὸν κόσμον. Προσκεκλημένοι εἰς τὸν γάμον εἶνε κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον λόγον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ κατόπιν ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὁ τολμητίας δέ, ὁ λαβὼν μέρος εἰς τὸν γάμον χωρὶς προετοιμασίαν, χωρὶς καθαρὸν ἔνδυμα, εἶνε ὁ γυμνὸς ἀπὸ τὸ λαμπρὸν ἔνδυμα τῆς ἀρετῆς, ὁ ὀνομαζόμενος πιστὸς καὶ ἀξιῶν νὰ

λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰ ἱερὰ Μυστήρια καὶ νὰ μετέχῃ τῆς δι' αὐτῶν μεταδιδομένης θείας χάριτος, ἀλλὰ μεμολυσμένος καὶ ἀκάθαρτος τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ὁ ἐνδεδυμένος τὰ βρωμερὰ ῥάκη τῆς ἁμαρτίας. Αὐτὰ εἶνε τὰ σημαινόμενα τῆς παραβολῆς.

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν κατὰ ταῦτα εἴμεθα προσκεκλημένοι εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, καὶ ἐδέχθημεν τὴν πρόσκλησιν κατὰ τὴν ὥραν καθ'ἣν ἐβαπτίσθημεν. Καὶ ἡμεῖς κατὰ συνέπειαν χρεωστοῦμεν νὰ προσέλθωμεν εἰς τὴν μυστικὴν καὶ ἀθάνατον τράπεζαν τοῦ οὐρανίου βασιλέως, εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτο καὶ οὐράνιον δεῖπνον μᾶς προσκαλοῦν οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, οἱ ἅγιοι Προφῆται, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ κήρυκες τῆς θείας ἀληθείας, διὰ τοῦ βίου των, διὰ τῶν ἔργων των, διὰ τῆς διδασκαλίας των, διὰ τῶν ἱερῶν συγγραμμάτων των. Εἰς τὴν δεσποτικὴν ταύτην καὶ ἀθάνατον τράπεζαν μᾶς προσκαλοῦν καθ' ἑκάστην στιγμὴν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, αὐτὸς ὁ Κύριος, διὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, διὰ τῆς θείας καὶ ὑψηλῆς ἀναπτύξεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸν πνευματικὸν τοῦτον γάμον, τὴν οὐράνιον βασιλείαν, μᾶς προσκαλεῖ καθ' ἑκάστην στιγμὴν ἡ Μήτηρ ἡμῶν ἁγία Ἐκκλησία, διὰ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, διὰ τῆς θείας χάριτος, τὴν ὁποίαν δι' αὐτῶν λαμβάνομεν, διὰ τῶν ἱερῶν καὶ κατανυκτικῶν ᾀσμάτων της, διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἁγίων Γραφῶν, διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ θείου λόγου. Ἀλλ' ἡμεῖς τί κάμνομεν; Λησμονοῦμεν τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ἐδώκαμεν εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, λησμονοῦμεν τὴν ἀποδοχὴν τῆς προσκλήσεως, λησμονοῦμεν ὅτι «ἀπετάχθημεν τῷ Σατανᾷ καὶ συνετάχθημεν τῷ Χριστῷ» καί, ὡς οἱ προσκεκλημένοι τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, ἀρνούμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, δὲν θέλομεν νὰ μετάσχωμεν τῆς «δεσποτικῆς ξενίας», ἀποποιούμεθα τὴν ἄπειρον τιμὴν καὶ εὐτυχίαν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν «κεκοσμημένον νυμφῶνα» τοῦ Οὐρανίου Νυμφίου. Καὶ ὅμοιοι πρὸς ἐκείνους φέρομεν πρὸς δικαιολογίαν μας δῆθεν λόγους καὶ αἰτίας χωρὶς βασιμότητα, χωρὶς σημασίαν. Καὶ λέγομεν οἱ γεωργοί, ὅταν μᾶς γείνῃ ἡ παρατήρησις διὰ τὸν βίον μας, ὅτι δὲν εἶνε ὁ πρέπων διὰ τοὺς υἱοὺς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅτι δὲν ὑπακούομεν εἰς τὸν θεῖον Νόμον, εἰς τὴν θείαν φωνήν, ὅτι αἱ γεωργικαί μας ἐργασίαι, ἡ σπορά, τὸ θέρος, ὁ ἁλοητός, ὁ τρυγητὸς καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν μᾶς ἀφίνουν καιρὸν νὰ σκεφθῶμεν καὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ προσθέτομεν «ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν καιρὸν ἂς καταγίνωνται εἰς τοῦτο». Καὶ λέγομεν οἱ ἔμποροι καὶ οἱ τεχνῖται πρὸς δικαιολογίαν μας διὰ τὴν ἀδιαφορίαν, τὴν ὁποίαν δεικνύομεν εἰς τὴν θείαν πρόσκλησιν, ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ καὶ τῆς τέχνης μας αἱ ἀσχολίαι καὶ φροντίδες εἶνε τόσῳ πολλαί, ὥστε δὲν μᾶς μένει καιρὸς μήτε νὰ φάγωμεν. Ἄλλοι -προσθέτομεν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τόσας ἀσχολίας, ἂς φροντίζουν καὶ διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν. Καὶ λέγομεν οἱ ἐγγράμματοι, οἱ λόγιοι, οἱ ἐπιστήμονες, ὅταν τολμήσῃ κἀνεὶς νὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν ἐκτελοῦμεν τὰ ἐπιβεβλημένα εἰς ἡμᾶς καθήκοντα, τὰ θρησκευτικά, τὰ κοινωνικὰ καὶ παρακούομεν εἰς τὴν θείαν πρόσκλησιν ὀλέθριον παράδειγμα δίδοντες εἰς τοὺς ἁπλοϊκοὺς καὶ ἀγραμμάτους τοιουτοτρόπως, ὅτι αἱ πνευματικαί μας ἀσχολίαι, αἱ ὑψηλαὶ καὶ φιλοσοφικαί μας μελέται, τὰ συγγράμματά μας δὲν μᾶς ἀφίνουν καιρὸν νὰ σκε-

φθῶμεν διὰ τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ ὅτι οἱ ἄλλοι ὀλιγώτερον πολυάσχολοι δύνανται νὰ καταγίνωνται περὶ αὐτῆς. Καὶ λέγομεν οἱ κληρικοί, οἱ λειτουργοὶ τοῦ ὑψίστου, οἱ ὀφείλοντες νὰ εἴμεθα καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ «τὸ ἅλας τῆς γῆς, τὸ φῶς τοῦ κόσμου» ὅταν μᾶς γίνῃ ἡ παρατήρησις περὶ τοῦ βίου μας, τῆς πλεονεξίας μας, ἡ ὁποία εἶνε σπουδαῖον κώλυμα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς οὐρανίου βασιλείας, ὅτι ἐκτελοῦμεν μὲν τὸ καθῆκόν μας μὲ τὴν ξηρὰν νηστείαν, τὴν ὁποίαν φυλάττομεν, μὲ τὴν ἄγονον καὶ ἄκαρπον προσευχήν, τὴν ὁποίαν κατὰ τύπους κάμνομεν, ἀλλὰ ὁ σημερινὸς κόσμος εἶνε δύσκολος καὶ ἔχει πολλὰς ἀπαιτήσεις, ὅτι οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι εἶνε ἄθεοι καὶ ἄθρησκοι καὶ μᾶς ὑβρίζουν. Καὶ λέγομεν ὅλοι λόγους στερουμένους βάσεως, μωροὺς καὶ ἀπαραδέκτους καὶ ἀπὸ πάντα λογικὸν ἄνθρωπον καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τὸν παντογνώστην Θεόν. Καὶ δὲν συλλογιζόμεθα ὅτι «Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται» (Γαλ. Ϛ΄. 7), καὶ λησμονοῦμεν τὴν φοβερὰν ἀλλὰ καὶ δικαίαν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε κατὰ τῶν παρακουσάντων εἰς τὴν θείαν του πρόσκλησιν τῆς σημερινῆς παραβολῆς.

Χριστιανοὶ ἀδελφοί. Μὴ παρακούωμεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ. Μὴ περιφρονῶμεν τὴν θείαν πρόσκλησιν, ἐὰν θέλωμεν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχωμεν καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν μετὰ τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ ν' ἀπολαύωμεν.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

Δ΄.

«*Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων, ἁγιάζειν αὐτήν.*»

Εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν ἡμῶν κατεδείξαμεν ποῖαι ἐργασίαι εἶναι ἀπηγορευμέναι κατὰ τὴν ἁγίαν τῆς Κυριακῆς ἡμέραν. Σήμερον θὰ καταδείξωμεν ποῖον εἶναι τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται εἰς πάντα Χριστιανὸν κατὰ τὴν ἁγίαν ταύτην ἡμέραν τοῦ Κυρίου. Τὸ ἴδιον δὲ θέμα θὰ συνεχίσωμεν καὶ εἰς τὴν ἑπομένην ὁμιλίαν.

Λοιπὸν ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον εἶναι ***ἐπιβεβλημένον*** εἰς ἡμᾶς κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτήν; Θὰ ἀπαντήσωμεν μὲ μίαν λέξιν· Νὰ παριστάμεθα τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν. Πᾶς Χριστιανὸς βεβαπτισμένος ὀφείλει, ἔχει τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν, κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ κατὰ τὰς ἁγίας τῶν ἑορτῶν ἡμέρας, νὰ παρίσταται αὐτοπροσώπως εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἄλλως, ἐὰν ἀπουσιάσῃ τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν δὲν παραστῇ εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, ἁμαρτάνει θανασίμως. Μόνοι οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ ὑπὸ ἀνάγκης καὶ ὑπὸ προσκομμάτων

ἀνυπερβλήτων βιαζόμενοι ἔχουσι δικαιολογίαν τινὰ ἐὰν ἤθελον ἀπουσιάσῃ τῆς Ἐκκλησίας. Ταῦτα διδάσκει ἡμᾶς ἡ μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία. Τοῦτο τὸ καθῆκον ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Διατὶ δὲ ἐπιβάλλεται ἡμῖν τὸ ἔργον τοῦτο; Ὁ λόγος εἶναι εὐνόητος. Διότι ἡ θεία Λειτουργία εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα καὶ ἁγιωτέρα τῶν χριστιανικῶν ἱλαστηρίων τελετῶν. Ὁ πλοῦτος τῶν νοημάτων αὐτῆς ἀνεξιχνίαστος, τὸ ὕψος τῶν μυστηρίων ἀκατάληπτον, οἱ πνευματικοὶ θησαυροὶ ἀμέτρητοι καὶ ἀνεξάντλητοι. Ἡ θεία λειτουργία τὸν εὐκτήριον οἶκον τοῦ Θεοῦ μεταβάλλει εἰς ἐπίγειον οὐρανόν, ὅπου τὸ πᾶν καταυγάζεται ὑπὸ θείου φωτός. Ἡ θεία λειτουργία ἐγκαθιδρύει ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλάδος τοῦ κόσμου τὸν θεῖον καὶ ἀνεκλάλητον ἐκεῖνον Παράδεισον, καὶ παρέχει τῷ Χριστιανῷ προαπογεύεσθαι τῆς οὐρανίου Βασιλείας. Οὐκ ἔστιν ἀρετή, ἣν αὕτη οὐ καθαγιάζει· οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, ὅπερ οὐ διορθοῖ· οὐκ ἔστι θλίψις, ἣν οὐ καταγλυκαίνει. Ἡ θεία Λειτουργία πληροῖ οὐρανίου ζωῆς πᾶσαν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τελειοῖ πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις· φωτίζει τὸν νοῦν, διότι ἐκτὸς τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, περιέχονται ἐν αὐτῇ πάντα τὰ οὐσιώδη ἄρθρα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, καὶ τὸ μυστήριον τῆς Παναγίας Τριάδος, καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ μέλλουσα ἀποκατάστασις τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἀποκεκαλυμμέναι εἰσὶν ἐν αὐτῇ αἱ παραμυθητικαὶ ἔννοιαι περὶ τῆς παναμώμου Μητρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄνω οὐρανίων Δυνάμεων. Αὕτη καθαρίζει τὴν φαντασίαν, διότι παρίστησιν εἰς τὸ νοερὸν ὄμμα τοῦ Χριστιανοῦ πλῆθος ἱερῶν καὶ θείων φαινομένων· μεταφέρει, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ κράτος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὅλον τὸν οὐράνιον Παράδεισον· εὐθύνει τὴν καρδίαν, διότι διδάσκει τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὴν προσευχήν, τὴν μετάνοιαν, τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην· ἁγιάζει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τοῦ Χριστιανοῦ, διότι καταξιοῖ αὐτὸν τῆς κοινωνίας τῶν θείων Μυστηρίων, καὶ καθιστᾷ αὐτὸν ζωοδόχον σκηνὴν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου. Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν πρᾶξις τῆς θρησκείας. Παρίστασαι ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ; Παρίστασαι ἐν αὐτῷ τῷ Γολγοθᾷ· παρίστασαι ἐν τῇ ἀνανεουμένῃ, τῇ συνεχιζομένῃ θυσίᾳ τοῦ Γολγοθᾶ. Ὁ προσφέρων εἶναι ὁ αὐτός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, τὸ προσφερόμενον εἶναι τὸ αὐτό, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· ὁ τρόπος μόνος τῆς θυσίας διαφέρει. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὴν οὐσίαν ἀμφοτέρων τῶν θυσιῶν, ἡ ταὐτότης εἶναι ἀπόλυτος. «Σὺ γὰρ εἶ, ἀναφωνεῖ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος καὶ διαδιδόμενος, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν». Παρίστασαι ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ; Ἀναγνωρίζεις τὴν παντοκρατορίαν τοῦ Θεοῦ, ἀνομολογεῖς τὴν ἀπόλυτον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξάρτησίν σου, ἀπονέμεις τῷ Θεῷ τὴν ἀληθινὴν δόξαν διὰ μόνου τοῦ ὁλοκαυτώματος τούτου, τὴν ὁποίαν δὲν δύνασαι νὰ ἀπονείμῃς, καὶ ἐὰν ὅλας τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου ἤθελες κόψει πρὸς παρασκευὴν τῆς πυρᾶς τῆς θυσίας, καὶ ἐὰν ἐπὶ τῆς πυρᾶς αὐτῆς ἤθελες θυσιάσει ὅλα τὰ ποίμνια τῆς γῆς. Διατί; Γινώσκεις, τόρα, Χριστιανέ μου, τὸν λόγον· διότι ὁ προσφέρων εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, τὸ προσφερόμενον θῦμα εἶ-

ναι πάλιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ἀφ᾽ ἑτέρου ἐπειδὴ πρὸς τὸν Θεὸν προσφέρεται θυσία τὸ ἄπειρον τοῦτο ὄν, τὸ θῦμα τοῦτο, ὅπερ εἶναι τόσον μέγα ὅσον ὁ Θεός, ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τῆς ὑπερφυοῦς ταύτης θυσίας λατρεύεται, ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ λατρεύηται καὶ ὅσον πρέπει νὰ ᾖναι δυνατόν, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν λειτουργίαν, ἀπὸ μίαν μόνην λειτουργίαν προσδέχεται τὴν ὑψίστην τιμήν, ἥτις εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, διότι εἶναι τιμὴ καὶ λατρεία ἄπειρος καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπερβῇ καὶ χωρήσῃ πέραν τοῦ ἀπείρου. Τέλος, παρίστασαι ἐν τῇ λειτουργίᾳ; πράττεις πρὸς ἐξιλασμὸν τῶν ἁμαρτιῶν σου περισσότερον τοῦ ὅ,τι δύνασαι νὰ πράξῃς, περισσότερον τοῦ ὅ,τι δύνανται νὰ κατορθώσωσι τὰ ἔργα αὐστηροτάτης καὶ ἐπιμόνου μετανοίας. Πράττεις πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ Θεοῦ περισσότερον τοῦ ὅ,τι δύνανται νὰ κατορθώσωσιν αἱ παρορμήσεις τῆς ζωηροτέρας εὐγνωμοσύνης. Πράττεις πρὸς ἐπίτευξιν τῆς Θείας Χάριτος περισσότερον τοῦ ὅ,τι δύνανται νὰ κατορθώσωσιν αἱ ταπεινότεραι δεήσεις καὶ ἱκεσίαι καὶ αἱ ὀξύτεραι τῶν πρὸς τὸν Θρόνον τοῦ Θεοῦ κατευθυνομένων κραυγῶν. Πῶς δ᾽ ὅλα ταῦτα; πάντοτε διὰ τὸν αὐτὸν λόγον· διότι τὸ θῦμα τῆς θείας λειτουργίας εἶναι ἀκριβῶς τὸ αὐτό, ὅπερ ἦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐξαιρουμένου τοῦ τρόπου τῆς θυσίας ὅστις διαφέρει. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὅ,τι ἦτον ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, θύτης καὶ θῦμα ὁμοῦ. Ἐνταῦθα ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἀντικαθιστᾷ ἡμᾶς, ἐκπνέων ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἀναδεχόμενος ἐφ᾽ ἑαυτὸν τὰς μάστιγας τῆς θείας δικαιοσύνης, ὅπως μακρύνῃ ταύτας ἀπὸ τῶν ἐνόχων κεφαλῶν ἡμῶν. Ἐνταῦθα ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτοῦ ἀντὶ ἡμῶν, οἵτινες ἐσμὲν ἀνάξιοι νὰ πράξωμεν τοῦτο. Ἐνταῦθα τέλος ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἐκπληροῖ τὸ λειτούργημα μεσίτου μεσιτεύοντος ὑπὲρ ἡμῶν καὶ πρὸς τὴν θείαν Μεγαλειότητα λέγοντος· Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὑπὸ ἁμαρτιῶν κατάφορτοι καὶ μεμολυσμένοι δὲν εἶναι ἄξιοι τῶν θείων Σου δωρεῶν. Ἀλλ᾽ ὅμως ἐπειδὴ ἐγὼ ὑπὲρ αὐτῶν ἐξέχεον τὸ αἷμά μου, ὑπὲρ αὐτῶν δὲ καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην θυσιάζω ἐμαυτόν, ἄφες αὐτοῖς, ἐπίτρεψον αὐτοῖς ἵνα κλίνωσι τὸ γόνυ, ἐπίβλεψον ἐπ᾽ αὐτοὺς ἱλέῳ ὄμματι, καὶ ἐπάκουσον αὐτῶν δεομένων σου, οὐχὶ διότι εἶναι ἄξιοι, ἀλλὰ διότι ἐγὼ εἰμὶ ὁ προσευχόμενος μαζὶ μὲ αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ διότι προσφέρων ἐμαυτὸν ὑπὲρ αὐτῶν, προσφέρω ἀπείρως πλείω τοῦ ὅ,τι ἐξαιτοῦνται... Ἀλλ᾽ ἀρκεῖ· κατέλθωμεν πλέον ἀπὸ ταῦτα τὰ ὕψη, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν τὸ νῆμα τῆς διδασκαλίας ἡμῶν. Ἐπειδὴ ἡ Κυριακὴ ἔχει πρωτίστως ὡς ἀντικείμενον τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τὰς ἡμετέρας πνευματικὰς ὠφελείας, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ἡ θεία Λειτουργία ἐπιτυγχάνει τὸν διπλοῦν τοῦτον σκοπόν, οἱ λόγοι οἱ ἐπιβάλλοντες ἡμῖν τὸ νὰ παριστάμεθα τακτικῶς εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν εἶναι ἀφ᾽ ἑαυτῶν φανεροί, καὶ ἑπομένως εἶναι περιττὴ πλατυτέρα ἀνάπτυξις.

Ἀλλ᾽ ἤδη ἔχομεν νὰ λύσωμεν καὶ ἄλλα ζητήματα. Ὀφείλομεν νὰ παριστάμεθα εἰς ὁλόκληρον τὴν λειτουργίαν ἢ εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἀκροασθῶμεν καὶ μέρος μόνον αὐτῆς; Μὲ ποῖον τρόπον ὀφείλομεν νὰ παριστάμεθα ἐν τῷ Ναῷ κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας λειτουργίας;

Εἰς τὴν λειτουργίαν ὀφείλομεν νὰ προσερχώμεθα εὐθὺς ἅμα τῇ ἐνάρ-

ξει αὐτῆς καὶ νὰ παραμένωμεν μέχρι τέλους, μέχρι τῆς ἀπολύσεως αὐτῆς. Ἔρχεσαι, Χριστιανέ μου, εὐθὺς ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς θείας λειτουργίας, ἀλλ' ἔπειτα περὶ τὰ μέσα αὐτῆς φεύγεις... Ἔχασες, Χριστιανέ μου ἀγαπητέ, τὴν λειτουργίαν. Ἢ ἔρχεσαι εἰς τὸ μέσον τῆς λειτουργίας καὶ παραμένεις μέχρι τέλους. Ἀλλὰ ποῖον τὸ ὄφελος; ἔχασες καὶ πάλιν τὴν λειτουργίαν. Ἢ ἐτόλμησας καὶ τοιοῦτόν τι ἀκόμη. Τὸ ἥμισυ τῆς λειτουργίας ἤκουσας εἰς μίαν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ εἰς ἄλλην. Καὶ πάλιν ἔχασες τὴν λειτουργίαν. Τὴν θείαν λειτουργίαν, Χριστιανέ μου, ὀφείλετε νὰ ἀκούητε πλήρη, τελείαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν θὰ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ὁ Ἱερεὺς ἐκφωνῶν τὸ «*Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς*». Ἂν θέλετε μάλιστα, λειτουργία τελεία εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ Χριστιανὸς ὄχι μόνον παρίσταται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ἀλλὰ καὶ προσέρχεται εἰς τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Καὶ ὅμως πόσοι Χριστιανοὶ τῆς σήμερον ἀπέχουσι τῆς θείας Μεταλήψεως ἐπὶ δεκάδας ὅλας ἐτῶν! Πόσοι χριστιανοὶ ἐγκαταλείπουσι τὴν θείαν Λειτουργίαν ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἵστανται ὁλόκληρον ὥραν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν! Ἀλλὰ λησμονεῖς, Χριστιανέ μου, ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ νὰ σὲ σώσῃ ἔμεινε κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁλοκλήρους ὥρας;

Πῶς δὲ ὀφείλομεν νὰ παριστάμεθα εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν; Ὀφείλομεν νὰ παριστάμεθα αὐτοπροσώπως μὲ τὸ ἴδιον ἡμῶν σῶμα. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ὁμιλῶν περὶ τῶν Χριστιανῶν λέγει· «*Ὑμεῖς δὲ ἔθνος ἅγιον, βασίλειον ἱεράτευμα*». Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ λειτουργὸς ἱερεὺς εἶναι ὁ προεξάρχων τῆς θυσίας, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ὁ μόνος ὁ προσφέρων τὴν θυσίαν. Πάντες οἱ παριστάμενοι εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν εἶναι οἱ προσφέροντες τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον θυσίαν διὰ τοῦ ἱερέως. Λοιπὸν ὅλοι κατὰ τὰς φοβερὰς ἐκείνας στιγμὰς τῆς θείας Λειτουργίας εἴμεθα ἱερεῖς, ὅλοι προσφέρομεν τὴν μυστικὴν θυσίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἱερέως καὶ διὰ τοῦ ἱερέως. Ἐκ τούτων κατανοεῖτε ὅτι εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παριστάμεθα αὐτοπροσώπως μὲ τὸ ἴδιον ἡμῶν σῶμα κομίζοντες μάλιστα ἕκαστος τὰ διὰ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἀπαιτούμενα ***Δῶρα***. «*Μνήσθητι*, εὔχεται ὁ λειτουργῶν ἱερεύς, *μνήσθητι, » Κύριε, τῶν τὰ Δῶρά σοι ταῦτα προσκομισάντων, καὶ ὑπὲρ ὧν, καὶ » δι' ὧν καὶ ἐφ' οἷς αὐτὰ προσεκόμισαν. Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ περιε- » στῶτος λαοῦ καὶ ἐλέησον αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους » σου*». Λοιπὸν αὐτοπροσώπως ὀφείλομεν νὰ παριστάμεθα εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ οὐχὶ νὰ στέλλωμεν μὲν τὴν προσφορὰν ἡμῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ κοιμώμεθα δὲ ἡμεῖς κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Λειτουργίας ἢ τῇδε κἀκεῖσε εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ καφενεῖα νὰ κυλιώμεθα, ἢ εἰς ἀγοραπωλησίας καὶ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις νὰ καταδαπανώμεθα. Ἀλλ' αἴφνης εἶμαι ἀσθενής, καὶ ἀδυνατῶ νὰ παραστῶ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ, ἢ καταλαμβάνει με αἴφνης ἡ Κυριακὴ ἐν ὁδοιπορίᾳ ἢ ἐν ταξειδίῳ καὶ ἑπομένως ἀποβαίνει μοι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ παραστῶ αὐτοπροσώπως ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ. Τί ὀφείλω ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ πράξω; Ὅ,τι ἔπραττε καὶ ὁ προφήτης Δανιήλ, ὅταν εὑρίσκετο αἰχμάλωτος ἐν Βαβυλῶνι. Ἤνοιγεν ὁ μέγας ἐκεῖνος προφήτης τρὶς τῆς ἡμέρας τὰ παρά-

θυρα τοῦ ἑαυτοῦ οἴκου τὰ ἐστραμμένα πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἔκειτο ὁ Ναὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ προσηύχετο μετὰ τῆς αὐτῆς θερμότητος, μεθ' ἧς προσηύχετο καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ναῷ τῆς Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἡμεῖς, Χριστιανοί μου, κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Λειτουργίας ὀφείλομεν, εἴτε ἀσθενεῖς εἴμεθα, εἴτε καθ' ὁδὸν εὑρισκόμεθα, εἴτε ἐν θαλάσσῃ πλέομεν, νὰ μένωμεν νήστεις καὶ στρέφοντες τὸ πρόσωπον πρὸς Ἀνατολὰς νὰ προσευχώμεθα ἐκτενῶς μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν συνήθως γίνεται ἡ ἀπόλυσις τῆς θείας Λειτουργίας.

Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ παριστάμεθα ἁπλῶς μὲ τὸ σῶμα ἡμῶν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν δὲν ἀρκεῖ. Ὀφείλομεν παριστάμενοι εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν νὰ ἔχωμεν ταὐτοχρόνως καὶ ὁλόκληρον ἡμῶν τὸν νοῦν προσηλωμένον εἰς τὰ τελούμενα. Ἐὰν παρίστασαι μὲν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, ἀφήνεις ὅμως τὸν ἑαυτόν σου νὰ κυριευθῇ ὑπὸ νυσταγμοῦ καὶ τοῦ ὕπνου, ἢ ἀφήσῃς τὸν νοῦν σου νὰ περιπλανᾶται τῇδε κἀκεῖσε εἰς τὰς ὑποθέσεις σου, εἰς τοὺς λογαριασμούς σου, εἰς διαλογισμοὺς ἀκαθάρτους καὶ εἴ τι ἕτερον, ἢ ἐὰν παρίστασαι εἰς τὴν λειτουργίαν διὰ νὰ ἐπιδείξῃς σεαυτὸν, τὴν ἐνδυμασίαν σου, τὰ κοσμήματά σου, τὸν πλοῦτον, τὰ μεγαλεῖά σου, ἢ διὰ νὰ ἴδῃς ἁπλῶς τοὺς ἐκκλησιαζομένους, τότε, ὄχι μόνον οὐδόλως ὠφελεῖσαι ἐκ τῆς θείας λειτουργίας, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ ἁμαρτάνεις θανασίμως. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παριστάμενος κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Λειτουργίας, ὁπότε φόβῳ παρίστανται καὶ αὐτοὶ οἱ *Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Θρόνοι, Κυριότητες, Ἀρχαὶ, Ἐξουσίαι, Δυνάμεις καὶ τὰ πολυόμματα Χερουβεὶμ καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφεὶμ*, ὀφείλεις καὶ τὸν νοῦν σου καὶ τὴν καρδίαν σου, καὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ τὰ ὦτά σου καὶ ἑνὶ λόγῳ ὁλόκληρον σεαυτὸν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμά σου νὰ ἔχῃς προσηλωμένα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, ὅπως βλέπῃς, κατανοῇς, αἰσθάνεσαι τὰ τελούμενα.

Ἡ θεία Λειτουργία, Χριστιανέ μου, εἶναι θυσία λατρείας. Λοιπὸν ἔρχου τακτικῶς κατὰ Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν, καὶ λάτρευε τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης σου τῆς ψυχῆς, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, ἐξ ὅλης σου τῆς ἰσχύος. Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι θυσία ἐξιλασμοῦ. Μὴ ἀμέλει λοιπὸν νὰ παρίστασαι ἐν τῇ φρικτῇ ταύτῃ θυσίᾳ, καὶ μετὰ συντριβῆς καρδίας καὶ ἐν πνεύματι ταπεινώσεως ἱκέτευε τὸν Θεόν, ἵνα συγχωρήσῃ σοι τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι θυσία δοξολογίας τοῦ Θεοῦ. Σπεῦσον λοιπὸν νὰ δοξάσῃς καὶ δοξολογήσῃς τὸν Ὕψιστον μετὰ καρδίας ἐνθουσιώσης. Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι θυσία χάριτος καὶ σωτηρίας. Ἔρχου λοιπὸν τακτικῶς εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ στῆθι μετὰ φόβου καὶ τρόμου παρακαλῶν ἐξ ὅλης σου τῆς δυνάμεως τὸν πανάγαθον Θεόν, ἵνα ἐπιδαψιλεύσῃ καὶ χαρίσηταί σοι τὴν χάριν Αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μακαριότητα. Ἀμήν.